

VARIA

– KÖNYVISMERTETÉS –

TELEKI PÁL: Az igazi tisztviselő

Budapest, Nemzetpolitikai Szolgálat, 1941.

Rendhagyó könyvismertetésbe kezdek. Egyrészt azért rendkívüli, mert nem szokás hetven évvel ezelőtti kiadványt ismertetni. Mégis teszem, mert bár a szerzője – gróf Teleki Pál (1879–1941) – a legismertebb professzorok közé tartozik, azonban a most bemutatandó dolgozata méltatlanul ismeretlen, noha aktualitása nem vitatható. Másrészt nem szokványos az ismertetett alkotás műfaja sem, hiszen nem egy nagy jogi monográfia-ról van szó. Nem jogi és nem monográfia. Egy tanulmány, amely stílusában sok helyen röpirathoz, pamflethez közelít. Miért választottam mégis? Mert olyan tárgyról ír a volt miniszterelnök-földrajztudós, amely napjaink közigazgatási reformjának egyik legfontosabb kérdéséhez kapcsolódik: a *közszolgálathoz*. Minőségében pedig Telekitől megszokott olyan precíz összeállítást kapunk, amely méltán lehet alapja, esetleg kiegészítő irodalma bármely tudományos elemzésnek.

Ma, amikor a közigazgatás fejlesztése a központi közigazgatást, a területi államigazgatást, az önkormányzati rendszert, a hatósági eljárást együttesen érinti, szükséges visszatérni a Magyary Zoltán, Erekly István nevével fémjelzett *komplex szemléletmódhoz*, amelynek kiindulási pontja, hogy a közigazgatás az emberekért van.¹ Azaz a közigazgatás azért szolgált, irányít, szabályoz, szervez, véd és még megannyi funkciót azért lát el, hogy az állampolgárok számára élhető államot biztosítson.²

Telekinek akár tudományos, akár politikai pályáját tekintjük, ugyanezt a komplex megközelítést alkalmazta. Tudta, hogy a közfeladatok, a szervezetrendszer, az anyagi és eljárási jogi környezet, a személyzet, valamint a dologi javak együttesen adják a közigazgatás egészét. Bármelyik tényező jelentős változtatása a többi szegmensre is kihatással van.³

¹ MAGYARY Zoltán: *Magyar Közigazgatás*. Királyi Magyar egyetemi Nyomda, 1942. 375.; EREKLY István: *Közigazgatás és önkormányzat*. Budapest, MTA, 1939.

² Sok tekintetben ezt a felfogást igyekszük követni a 2011-ben napvilágot látott Magyary-program elnevezésű kormányzati stratégiai dokumentum is. Lásd még: Kis Norbert: „Aki a hazát szereti, egy végzetet szeret” – értékek és elvek a közigazgatási személyzetpolitikában. *Új Magyar Közigazgatás*, 2010/11. 37.

³ A tárgyban lásd még: DUDÁS Ferenc: Gondolatok a közszolgálati etikáról I. *Magyar Közigazgatás*, 1999/8. 420.; Koi Gyula: Töprengés a közszolgálati etika és a közszolgálati etikai kódex aktuális problémáin. *Magyar közigazgatás*, 2002/12. 728.; LÖCZY Péter: A közszolgálati etikai rendszer kialakításának normatív és intézményi feltételei. *Új Magyar Közigazgatás*, 2009/2. 2.

A XX. század derekán, tragikus kimenetelű életének utolsó évében, kifejezetten aktuális közszolgálati etikai tanulmányt hagyott az utókorra. Teleki személyében ötvözi a tisztviselő, a politikus és a tudós jellemvonásait.⁴ Ebben a munkájában már miniszterelnökként, mintegy visszatekintve gyűjti össze és rendezi gondolatait, meglátásait a tisztviselői munka etikai követelményeiről.

Álláspontja szerint a tisztviselő munkája révén egyszerre szolgálja és vezeti a nemzetet.⁵ Külön hangsúlyozza, hogy minden tisztviselőnek el kell mélyülnie a nemzet feladataiban. „Bármiféle állásban lehet valaki, az egész államvezetésben, az államvezetés egységes munkájában vesz részt.” Éppen ezért szükséges, hogy minden köztisztviselő a maga helyén álljon olyan erkölcsi magaslaton, hogy a társadalmat a maga példájával irányítsa.⁶

Teleki az igazi tisztviselő minőségi fejlődése érdekében különböző mértékegységeket, szempontokat határoz meg. Elsőnek az *önképzést* említi, amely ismeretek át-gondolását, megszerzését és leszűrését jelenti, s amely elvezet a helyes cselekvéshez. Minden cselekvés során tudatában kell lenni annak is, hogy a közönségben (ma úgy mondanánk: ügyfeleken) a nemzetet is lássuk. Mindez azt jelenti, hogy a tisztviselő legyen tudatában annak, hogy *munkájával a nemzetet szolgálja*. A keresztény erkölcsrendet valló és élő Teleki ezt kiegészíti azzal is, hogy „mindig az egész embert lássuk, aki tagja a nemzetnek, nem pedig azt az ügyet, amely lehet sablon.”

Külön címet szentel a *nemzet nevelésének*. Érvelése szerint, amikor a tisztviselő feladatainak ellátása során a nemzet ügyeit intézi, akkor egyszerre vezeti is a társadalmat. Egy tisztviselő minél közelebbi poszton van a társadalom tagjaihoz, Teleki szerint majdnem hogy annál fontosabb, hogy megfelelő társadalomvezető legyen. Mindez azt jelenti, hogy a tisztviselő olyan társadalmi életet és olyan magánéletet kell éljen, amellyel a társadalomnak megfelelő példát mutat. Gondolatmenetében Teleki hozzákapcsolja mindehhez a mély felelősségtudat követelményét is. Szerinte a (társadalom-) vezetés első sorban *példaadás*, nem pedig parancs. Telekinek nem csak a dolgozatán, hanem egész életén átívelt az a felismerés, hogy a helyes példaadást nem szabad elhanyagolni. Mondhatnánk nélkülözhetetlen feltétele a helyes vezetésnek. A közigazgatásra vetítve szarkasztikusan úgy fogalmaz: „ha példa nélkül és helyes társadalom és nemzetnevelés nélkül közigazgatunk, az magyar szóval a cipésmesterségben annyit jelent, mint foltozás.”

A tisztviselői munka feltételezi továbbá a megértést. Az emberek különbözősége – mai szóval sokszínűsége – iránt a tisztviselőnek megértőnek kell lennie. Azon a poszton, amelyen a tisztviselő áll, tisztába kell jöjjön, milyenféle emberekkel áll szemben,

⁴ A korszak több szerzője foglalkozott a közszolgálati etikával. Egyik kortárs, Imre Sándor (1877–1945), aki tisztviselőként, pedagógusként rámutatott arra, hogy egy hivatal jó vagy rossz híre közvetlen kapcsolatban van az ott dolgozókkal. In: HENCZ Aurél: *Törekvések a közszolgálati etika kialakítására II.* Budapest, MTA Államtudományi Kutatások Programirodája, 1987. 109–142.

⁵ ZLINSZKY János *Keresztény erkölcs és jogász etika* c. könyvében (Budapest, Szent István társulat, 1998. 17.) abból indul ki, hogy „a hatalom erkölcsi szemmel nézve mindig átruházott hatalom: a társadalom ruházta alkalmasnak vélt tagjaira saját rendje biztosításához, saját békéje fenntartásához szükséges előfeltételként a hatalmat.” Ez megfelelően alkalmazandó a közszolgálati etikára is, hiszen ott az államhatalom gyakorlása folyik. Lásd még ZLINSZKY János: *A jogász erkölcsé. Jogtudományi Közlöny*, 1990/1.

⁶ TELEKI Pál: *Az igazi tisztviselő*. Budapest, Nemzetpolitikai Szolgálat, 1941. 9.

illetve kapcsolatban. Az emberek és helyzetek megfelelő megértése mindezek objektív megismerését is jelenti. Keserűen ír Teleki arról, hogy Magyarországon azt tapasztalta „hogy mindig úgy okoskodunk, mintha önmagunknak magyaráznánk. Mindig úgy beszélünk, hogy azt hisszük, hogy a másik is úgy gondolkodik, azt tudja, úgy tudja, mint mi.” Véleménye szerint ha azt hisszük, hogy a másik ember is úgy gondolkodik, mint mi, az műveltséghiány.

A jó tisztviselő elébe megy az embernek, és a saját nyelvén szól hozzá.⁷ Fontos, hogy a társadalom tagjával, akivel a tisztviselő kapcsolatba kerül mind szóban, mind írásban olyan nyelvezettel szóljon, amelyet az megért. Mai, XXI. századi viszonyaink között ez már nemcsak a kisebbségi nyelvek alkalmazását és a többségi nyelv ismeretének hiánya miatti védelem eljárási szabályait jelenti. Egyre aktuálisabb ez a gondolat akkor, amikor a közigazgatás mind a normatív szabályozásában, mind az egyedi döntéseiben sokszor érthetetlen, bonyolult és teljesen magyartalan nyelvezettel szól az állampolgárhoz. Éppen ezért a tisztviselői munka egyúttal tanítás is. Teleki – kicsit idealisztikusan – célként fogalmazza meg, hogy az embereket rá kell nevelni arra, hogy minden ügyük intézéséből tanuljanak.

A tisztviselői munka feltételez nagyfokú leleményességet is. Más szóval ezt a hivatást nem lehet sablon-szerűen ellátni.⁸ Leleményesség szükséges az egyes ügyek elintézése terén is. Azonban ez együtt kell járjon a felelősségvállalással, valamint kötelességtudattal, ami Teleki szerint az első világháború óta mind jobban szertefoszlott.

Teleki óv a tisztviselők helytelen magatartásaitól is, különösen az egymás közötti veszekedéstől, valamint az irigységtől.⁹ Szerinte ez az egyik legnagyobb baja a társadalomnak. Szerinte saját munkánkat bírálni helyes dolog, azonban a másikat csak akkor, ha meg is mondjuk neki, méghozzá olyan formában, amiből haszon származik, nem pedig veszekedés.

Végezetül a tisztviselői munkánál Teleki kiemeli, hogy azt széles látókörrel kell végezni mind az általános emberi, mind a szakmai ismereteinket bővítve. Mindehhez azonban mértékletességet is tanácsol, hogy ez „ne jelentsen szétforgácsolódást, sem pedig mindenbe belekontárkodást.” A tisztviselő, bárhol is helyezkedjen el a közigazgatásban, úgy dolgozzon, hogy ismerje a teljes államgépezetet. Álláspontja szerint „csak az egész államgépezetnek az ismeretében tudjuk a különböző részletfunkciókat betölteni.” A személyes helyzet és lehetőség pontos ismerete is szükséges. Teleki szerint a jó tisztviselő utat tud engedni a vezetésre hivatottaknak. Szerinte a közigazgatás minden szintjén megtörténhet, hogy „valaki a második hegedű játszására a legkitűnőbb és a legalkalmasabb ember, de az első hegedűt soha életében a kezébe ne vegye, mert arra nem való.” Szerinte a legkomplikáltabb közigazgatási funkció a jegyző és a miniszterelnöké. A tisztviselő saját helyzetének helyes felismerését akkor teszi meg, ha megteszi kötelességeit a maga helyén és átfogó tudását erre használja fel. Teleki etikai szemléletét dolgozatának búcsúmondata méltán fejezi ki: „Mindnyájan egyformán fontos helyen állunk, csak a feladatok vannak megosztva.”

⁷ TELEKI i. m. 16.

⁸ TELEKI i. m. 19.

⁹ TELEKI i. m. 20.

A magyar közszolgálat a megújulás előtt áll.¹⁰ Jót tesz a közszolgálati reform döntéshozóinak egy olyan távolságtartó kritikus, egyben figyelmes megközelítés, mint ahogy ezt Teleki teszi. És jó az ő bölcs meglátásait is megszívlelni, hiszen az alapproblémákban hetven éve nincs változás...*

GERENCSÉR BALÁZS SZABOLCS

– BESZÁMOLÓK –

A POLGÁRI ELJÁRÁSJOGI ÉS NEMZETKÖZI MAGÁNJOGI KUTATÁSOKAT VÉGZŐ DOKTORANDUSZOK ÉS DOKTORJELÖLTEK I. ORSZÁGOS KONFERENCIÁJA

Nemzetközi Magánjogi Szekció

A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar Doktori Iskola és Magánjogi Kutatócsoport keretében,¹ 2012. február 17-én, péntek reggel, számos tudósjelelttel telt meg az Egyetem II. János Pál pápáról elnevezett Díszterme. A résztvevőket és az érdeklődőket Schanda Balázs (dékán, PPKE JÁK) valamint a Magánjogi Kutatócsoport vezetője, Harsági Viktória (tanszékvezető egyetemi docens, PPKE JÁK), majd a Kutatócsoport tagjaként Raffai Katalin (egyetemi docens, PPKE JÁK) köszöntötte. Ezt követően a harmincnégy előadót felvonultató rendezvény három különböző színhelyen folytatódott, az előadások címe és tartalma alapján egy Nemzetközi Magánjogi Szekció („A határon átvívelő gazdasági kapcsolatok akadályainak lebontása – különös tekintettel az európai uniós jogegységesítési törekvésekre” alcímmel) és két Polgári Eljárásjogi Szekció („A vitarendezés, a követelések érvényesítésének különböző útjai a megváltozott társadalmi és gazdasági környezetben” alcímmel) került kialakításra.

A valóban széleskörű, hét hazai egyetem² tizenhárom doktoranduszát felsorakoztató Nemzetközi Magánjogi Szekció a kari Tanácssteremben Burián László (tanszékvezető, egyetemi tanár) levezető elnök rövid megnyitójával kezdte meg ülésését, ahol a nemzetközi magánjogi előadások mellett a nemzetközi gazdasági kapcsolatok jogába tartozó előadások is helyet kaptak.

¹⁰ Jelentős közszolgálati reformkísérletek nemcsak a rendszerváltozás utáni korszakra, valamint a XXI. századra jellemzőek: a két világháború közötti közigazgatási fejlődés nagyban érintette közszolgálatot. Az akkor felmerült kérdések és a mai problémák között meglepően sok átfedés van. Lásd pl. MÁRTONFY: *A magyar közigazgatás megújulása*. Budapest, Magyar Királyi Állami Nyomda, 1939.

* A tanulmány megjelenését az OTKA K-78357 sz. pályázat támogatta.

¹ Pázmány Péter Katolikus Egyetem TÁMOP-4.2.2/B-10/1-2010-0014. sz. projektje.

² A Szegedi Tudományegyetemről 4, az Eötvös Loránd Tudományegyetemről 3, a Pázmány Péter Katolikus Egyetemről 2, míg az Andrássy Egyetemről, a Debreceni Tudományegyetemről, a Miskolci Egyetemről, valamint a Pécsi Tudományegyetemről 1-1 előadó vett részt a tanácskozáson.

Elsőként **Császár Mátyás** (doktorandusz, SZTE-ÁJK) „*Az uniós jogforrások hatása a nemzetközi magánjog általános részére – Akadálymentesítés?*” címmel tartotta meg nagy érdeklődésre számot tartó referátumát. Bevezetőjében az uniós jogforrások nemzetközi magánjogra gyakorolt hatását elemezte, melynek kapcsán felhívta a figyelmet a nemzetközi magánjog megtöbbszöröződésére, széttöredezésére, valamint a jogválasztás egyre nagyobb térhódítására. A megtöbbszöröződés nyilvánvaló indoka az EU egyre nagyobb számú jogalkotási aktusai és kezdeményezései, amelyek újabban a kötelmi jogon túl más polgári jogi (nemzetközi öröklési jog), sőt egyes családjogi kérdésekre (nemzetközi házasság felbontása, házassági vagyonjog, tartás, stb.) is kiterjednek. A széttöredező nemzetközi magánjog főként azzal magyarázható, hogy egyrésztől ugyan egyre nagyobb számú nemzetközi kollíziós uniós másodlagos jogforrás született/születik, azonban jelenleg nincs egy egységes uniós nemzetközi magánjogi kódex, másrésztől pl. az ún. Róma III. rendelet a házasság felbontásáról ún. megerősített együttműködés keretében jött létre, azaz annak rendelkezései nem minden tagállamban alkalmazandók. Mindezek következtében tehát szükségképpen módosul a nemzetközi magánjog általános része, egyben kirajzolódik az uniós kollíziós jog általános része. Kutatása eredményeként a doktorjelölt számba vette a változó általános részi területeket, úgy mint pl. a jogforrások, szabályozási tárgy, minősítés, renvoi, külföldi jog tartalmának megállapítása, közrend, csalárd kapcsolás, külföldi jog felek általi közös mellőzési kérelme, viszonyosság, kollíziós szabály fajtái. A változatlanul maradó általános részi területek: szabályozási módszer, kapcsoló szabály szerkezeti felépítése, előkérdés. Császár Mátyás végső tézise, hogy nem a határon átvelő kapcsolatok akadályainak lebontása történik, hanem inkább új akadályok épülnek azáltal, hogy megtöbbszöröződik, széttöredezik a nemzetközi magánjog, s ez újabb jogalkalmazási nehézségekhez vezet. Konklúzióként két megoldási módot is vázolt. Az egyik, egy átfogó, egységes nemzetközi magánjogi kódex megalkotása, azonban jelen körülmények mellett, realitásabb megoldásnak tűnik egy gyorsabban, rugalmasabban reagáló belső nemzetközi magánjogi jogalkotás megteremtése.

Tóth Benedek (doktorandusz, SZTE-ÁJK) „*A szerződési jog egységesülése és fragmentálódása az EU tagállamaiban*” című előadását a jogegységesítés kezdeteit bemutattva indította. A közös adásvételi jogról szóló rendelettervezet apropóján a nemzeti jogok közös alapjairól beszélt, amelyekben azonban markáns különbségek is fellelhetők. Előadásában számba vette a nemzetközi jogegységesítés, jogharmonizáció főbb eredményeit, amelyek egy része az által, hogy megjelenik a gyakorlatban, beépül az állam jogalkotásába, amely végső soron a jogrendszerek közeledését eredményezi. A doktorandusz ezután számba vette a jogegységesítés szempontrendszerét, azaz, hogy melyek azok a körülmények, amelyek lehetővé teszik egy egységesítő/harmonizáló jogforrás létrehozatalát: a gazdasági és jogi igény, az érdekelt résztvevő államok száma, a jogrendszerek eltérésének kisebb mértéke, valamint hogy illeszkedjen az aktus a résztvevő államok jogi kultúrájába. Tóth Benedek az EU-ra terve kifejtette, hogy gazdasági szempontból a közjogi jogegységesítés majdnem teljes, ennél fogva napjainkban a magánjogi jogegységesítés van napirenden. Előadását azzal zárta, hogy a közös adásvételi jogról szóló rendelettervezet megtöbbszörözi a jogforrásokat, hiszen kereskedelmi téren a Bécsi Vételi Egyezmény, fogyasztói ügyleteknél az irányelvek

már szabályozzák a jogviszonyokat, valamint, hogy a rendelettervezet elfogadása esetén az abban foglalt szabályozás gyakorlati alkalmazása a magánjogi jogalanyok részéről erősen kérdéses.

Forgács Tünde (doktoranda, ME-ÁJK) „*Az európai szerződési jog közös referenciakeretének vizsgálata, különös tekintettel annak az adásvételt tárgyaló IV. Könyv A részére*” című előadása bevezetőjével a magánjog európai unión kívüli jogegységesítésének szervezeteit (UNIDROIT, UNCITRAL, ICC, stb.) és eredményeit mutatta be. Ezt követően az EU Common Frame of Reference (CFR, Közös Referenciakeret) felé tett lépéseinek kimerítő felsorolását adta, melynek során elkülönítette a legislatív/nem legislatív utat. A legislatív utat hosszú ideig az ágazati irányelvek jelentették, azonban ez az európai magánjog töredezettségét idézte elő, ezért talált támogatása a nem legislatív út. Ez utóbbi a magán-kodifikátori munkálatok tartoznak, mint pl. az Ole Lando vezette Európai Szerződési Jogi Bizottság (1995-ben publikálta a PECL-t, 1999-ben I–II., 2000-ben történt a III. rész kiadása), vagy a Christian von Bar vezette Study Group (2002), amely részt vett a Draft CFR (DCFR, Közös Referenciakeret tervezete) kidolgozásában is. A doktoranda részletes áttekintő bemutatást adott az európai szerződési jogról, annak egységesítésére tett lépésekről. Végül megállapította, hogy a DCFR adásvételről szóló IV. könyv A része átfogó, részletes, aprólékos szabályozás, amely maradéktalanul betölti mintatörvény funkcióját.

Kaliczka Alexandra – Szilágyi Ferenc (doktoranduszok, PPKE JÁK) „*A közös európai adásvételi jogról szóló rendelettervezet – az európai szerződési jog rendszerének ideája és a párhuzamos rendszerek együttélése*”.

Elsőként Szilágyi Ferenc „*Az európai szerződési jog rendszerének koncepciója az Európai Bizottság közös európai adásvételi jogról szóló rendeletjavaslatában*” alcímmel tartotta meg részletesen elemző referátumát. Bevezetésül röviden ismertette a javaslat előzményeit, majd annak általános jellemzése és mélyre ható vizsgálata következett. Az általános jellemzők vonatkozásában érintette az ún. autonóm alkalmazást, a személyi és tárgyi alkalmazási kört, annak anomáliáit, valamint a fogyasztóvédelem – álláspontja szerint túl magas – szintjét. A doktorandusz külön kitért a szerződésszegéshez kapcsolódó jogorvoslati eszközök rendszerére, és annak analízisének több kritikát is megfogalmazott: az orvoslati eszközrendszer tagoltsága, feleslegesnek tűnő szabályok léte, túlzottan fogyasztóbarát rendelkezések, belső és külső hézagok az eszközrendszerben. Konklúzióként megállapította, hogy a kítűzött célnak megfelelően az eszközrendszer valóban alkalmazó-barát, valamint a DCFR vonatkozó modellszabályait figyelembe véve került megalkotásra, azonban a jogorvoslati eszközrendszer módosítása, kiegészítése a jövőben megfontolandó lenne. Nézete szerint a Bizottság rendeletjavaslata az európai szerződési jog rendszerének létrehozatala folyamatában inkább csak egy első vitatervezetnek, mintsem kiforrott koncepciónak értékelhető. Hozzátette azonban, hogy vitathatatlan a rendeletjavaslat jelentősége, hiszen az egy, a tagállami polgári anyagi jog (szerződési jog) rendszerével párhuzamban érvényesülő, lényegében azzal egyenértékű rendszert hoz létre, amely bizonyára komoly hatást gyakorol az egyes tagállamok polgári jogára.

Másodikként Kaliczka Alexandra a *közös európai adásvételi jog rendelet-tervezetének alkalmazásáról* tartott előadást. Kiindulópontként a javaslat és más nemzetközi

egyezmények, uniós rendeletek, valamint a belső jog kapcsolódási pontjait vonultatta fel. Ezután a javaslat és az uniós rendeletek viszonyából, a tervezet szabályainak a szerződéses kötelekre alkalmazandó jogról szóló, ún. Róma I. rendelettel való összefüggéseit elemezte. E körben kiemelte a felek általi kikötés, valamint a kogens és imperatív szabályok alkalmazhatóságának kérdését. Ugyanis bár a javaslat az ún. autonóm adásvételi rezsim létrehozását deklarálja, azaz annak kikötésekor főszabályszerűen a kollízós rendeletek, illetve az azokban található jogválasztásra, annak korlátaira vonatkozó rendelkezések nem alkalmazhatóak, mégis – a doktorandusz szerint – sok a bizonytalansági elem. Előadását a fogyasztóvédelmi kollíziós szabályok, valamint a nemzeti, belső, nemzetközi magánjogi rendelkezések és a tervezet összevetésével zárta. Összegzése alapján, a tervezetet – jelen formájában – az értelmezési bizonytalanságok miatt, nem fogják a gyakorlatban alkalmazni.

Kengyel Péter (doktorandusz, Andrásy Egyetem) „*Az ellenszolgáltatás elve a jogegyesítésben*” című referátumában a common law egyik jogintézményéről, az ún. consideration tanról adott átfogó ismertetést, valamint annak Európában való egyéb megjelenési formáit vizsgálta meg. A definíciót illetően impozáns esetjogot vonultatott fel a Currie v. Misa ügytől, azaz 1875-től. Kiemelte, hogy az ellenszolgáltatás elvével szemben támasztott követelmények nem kívánják meg az értékazonosságot, az ellenszolgáltatás lehet akár egy „borsszem” is. Továbbmenve, az angol fórumok megfelelőnek találták az ellenszolgáltatást abban az esetben is, amelyben a hanglemezzért ellenszolgáltatásként adott csokoládépapiroktól a cég később megszabadult (Chappell Ltd. v. Nestlé ügy [1960]). Sőt, ellenszolgáltatásként értékelte a bíróság azt a kissé különös feltételt is, amelyben az unokaöccs „alkoholfogyasztástól, dohányzástól, káromkodástól, kártya- és biliárdjáték üzésétől való tartózkodást”, tehát önmaga korlátozását vállalta (Hamer v. Sidway ügy [1891]). Végül a doktorandusz összevetette az angolszász consideration tant a német BGB, a magyar Ptk., az UNIDROIT Alapelvek és a Bécsi Vételi Egyezmény vonatkozó szabályaival.

Élénk vitát és egy hosszabb ebédszünetet követően **Zoványi Nikolett** (DE ÁJK) „*A légi utasok jogainak megsértése esetén irányadó nemzetközi joghatósági szabályok*”-ról tartott összehasonlító előadást. Az EU vonatkozó rendeletén túl bemutatta a légi utasok jogviszonyait szabályozó két főbb nemzetközi jogforrás, a Varsói (1929) és a Montreali Egyezmény rendelkezéseit, tekintettel arra, hogy ez utóbbi nemzetközi egyezmények eljárásjogi rendelkezéseket is tartalmaznak. Sajnálatos aktualitást adott előadásának a hazai társaságnak, a MALÉV-nek leállása, amelynek eredménye, hogy mára mindössze egy „fapados” légitársaság rendelkezik magyar székhellyel, ennek következtében a nemzetközi elem a jövőben még gyakoribbá válik, ez pedig hatványozottan több nemzetközi magánjogi jogviszonyt eredményez. Az egyezményes joghatósági szabályok összevetésével megállapította, hogy a Montreali Egyezmény – elődjéhez képest – két további joghatósági alapot biztosít a károsultnak, amely önmagában ugyan üdvözlendő, azonban az egyik a megfogalmazás pontatlansága miatt félreérhető, akár exorbitáns (kapcsolatszegény) joghatósági oknak is tűnhet. Újítása viszont a Montreali Egyezménynek, hogy az áruszállítási szerződések esetében választottbírószági utat is igénybe lehet venni. Végül az uniós jogforrás, a Brüsszel I. rendelet cikkeinek

alkalmazhatóságát elemezte az előadó. Összegzésében a doktoranda a joghatósági és eljárási szabályok tekintetében egy külön jogi rezsim megalkotását látná indokoltnak.

Bognár Bettina (doktoranda, PTE ÁJK) „*A tartási kötelezettségek szabályai az Európai Unióban és hazánkban*” cím keretében mutatta be az uniós jogalkotás egy viszonylag újabb rendeletét (4/2009 EK rendelet). A szabályozás gyökerei a 2004-es Hágai Programig nyúlnak vissza. Érdekes egybeesés, hogy a nemzetközi magánjogi szabályokat egységesítő nemzetközi szervezet, az ún. Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia is ebben az időben kezdte meg a hasonló tárgyú, korábbi egyezményeinek modernizálását. Ez utóbbi tevékenység eredményeként, 2007-ben született meg két nemzetközi jogforrás: a tartási jogviszonyokra alkalmazandó jog meghatározásáról, valamint az ilyen ügyekben hozott határozatok elismeréséről és végrehajtásáról. A kapcsolatot az európai és a nemzetközi aktusok között maga a tárgyalta uniós jogforrás, a 4/2009 EK rendelet teremti meg, mely címében ugyan az alkalmazandó jogról is szól, ám valójában csak egy utaló szabályt tartalmaz a fent említett, kollíziós jogi tartalmú Hágai Jegyzőkönyvre. Ezután az előadó részletesen kifejtette az instrumentumok hatályát és rendelkezéseit, kitérve az akaratí autonómia (azaz a jogválasztás), valamint a szokásos tartózkodási hely, mint az uniós rendeletekben alkalmazott kapcsoló elv előretörésére, praktikusságára.

Bakos Kitti (doktoranda, SZTE ÁJK) „*A gazdasági társaságok határon átnyúló átalakulásához kapcsolódó jogegységesítési törekvések*” bonyolult, de több hozzászólást is kiváltó „világába” vezette be a hallgatóságot. Kiindulópontként számba vette az uniós jog jelenlegi állapotát, az egyes irányelveket és azok tárgykörét: társasági forma, átalakulás módja, nemzetközi elem fennállta/fenn nem állta tekintetében. Megállapította, hogy szűk körben történt csak harmonizáció a formaváltásra, szétválásra. A doktorandusz ezután azt a kérdést vizsgálta meg, hogy uniós jogforrás hiányában megengedhetőek-e az egyes átalakulási formációk. A határon átnyúló szétválás tekintetében az elemzés kiindulópontját az alapító szerződésekben szabályozott ún. letelepedés szabadsága, valamint az Európai Bíróság Sevic ügyben hozott ítélete szolgáltatta, amelynek eredménye a megengedhetőség, bizonyos korlátozásokkal. Szemléletes, magyarázó példákkal mutatta be határon átnyúló formaváltás eseteit és lehetőségeit is, ahol részben a magyar vonatkozású Cartesio ügyből vezette le a pozitív választ a feltett kérdésére.

Kaprinay Eszter (doktoranda, SZTE ÁJK) „*Határok nélkül – Új típusú európai szabadalom?*” címmel az iparjogvédelem egyik európai eszközének egyszerűsítési, költség-hatékonyabb lehetőségeivel ismertette meg a résztvevőket. Bevezetőjében utalt arra az alapvető problémára, hogy az európai szabadalom – jelenlegi formájában tulajdonképpen a nemzeti szabadalmak kötege – megszerzése költséges, bonyolult, valamint nehézségeket okoz az ilyen módon megadott szabadalom pereskedési rendszerének szétöregedeztettsége is. Ezek akadályokat gördítenek az EU versenye képessége elé. Gyógyírt egy költség-hatékony, egyszerűbben megszerezhető szabadalmi intézmény és az európai szabadalmi bíraskodás megújítása hozhatna. A jövőben bevezetni kívánt megoldás az ún. egységes hatályú oltalom lenne, azaz a bejelentő egy eljárás eredményeképpen anélkül szerez a tagállamok területén szabadalmat, hogy azt a tagállamokban külön-külön érvényesítenie kellene. Az Unión belüli jogalkotási folyamat ún. megerősített együttműkö-

dés keretében zajlik, ugyanis Olaszország és Spanyolország kivételével a többi tagállam megállapodott egy új oltalmi forma létrehozatalában. A doktoranda hangsúlyozta, hogy a Bizottság 2011 áprilisában meghozott javaslatai alapján a versenyképességi tanács 2011 júniusának végén az általános megközelítést a magyar elnökség kompromisszumos javaslatai alapján fogadta el. Az új rendszerben egy, a 25 tagállam területére kiterjedő egységes hatállyal bíró szabadalom kérhető (várhatóan: 2014. 01. 01-jétől), angol, német, francia nyelven. Záró gondolatként Kaprinay Eszter az európai szabadalmi rendszer megújítását támogatta, de a cím mögötti kérdőjel indokaként a rengeteg pontosítandó, kidolgozandó kérdést, valamint a hatékonyság, jogbiztonság „kérdőjeleit” jelölte meg (pl. a fenti három nyelven kívül a többi tagállam nyelvére az Európai Szabadalmi Hivatal gépi fordítást használna, amely azonban a peres eljárásban nem lenne felhasználható).

Rövid kávészünetet követően, **Bodzási Balázs** (doktorandusz, ELTE ÁJK) tartott pezdító előadást „*A határon átnyúló banki szolgáltatások liberalizációja az Európai Unión belül, különös tekintettel a hitelbiztosítékokra vonatkozó szabályozás egységesítésére*” címmel. Megállapította, hogy a szolgáltatásnyújtás szabadsága az Európai Közösségekben belül viszonylag későn érte el a bankszektort, mert a pénzügyi szektor minden ország gazdaságában kulcsszerepet tölt be, az központi jelentőségű a gazdaság egészének működése szempontjából. A banki szolgáltatások közösségi szintű liberalizálása 1993-tól vált kézzel foghatóvá, ekkor lépett hatályba az ún. 2. bankjogi koordinációs irányelv (89/646/EGK irányelv), ezt követően irányelvek sora foglalkozott a különféle banki ügyletek szabályozásával. Külön tett említést az előadó a fogyasztói pénzügyi szolgáltatások távértékesítéssel történő forgalmazásáról szóló jogforrásról (2002/65/EK irányelv), mert értelmezésére európai bírósági ítélet is született (Alpine-Investmente ügy). A doktorandusz leszögezte, igaz ugyan, hogy a bankügyletek – különösen pedig a fogyasztókkal kötött bankügyletek – jelentős részben harmonizáltak, ennek ellenére az irányelvek által kitűzött cél – a bankszolgáltatások határon átvívelő forgalma – még távolról sem valósult meg. (A fogyasztói hitelezés területén például a határon átnyúló ügyletek aránya az 1%-ot sem éri el.) A pénzügyi szolgáltatások belső piaca tehát még mindig nagyon lassan fejlődik. Más azonban a helyzet – tette hozzá – a hitelbiztosítékok területén, itt ugyanis még tényleges harmonizációról sem beszélhetünk. Bodzási Balázs összegzése szerint, amíg tehát a határon átnyúló bankügyletekre többé-kevésbé ma már egységes uniós szabályok irányadóak, addig a jogegységesítés a hitelbiztosítékok területén gyakorlatilag alig kezdődött meg, csak a jogtudomány által kidolgozott elképzelésekről (pl. ún. Eurohypotheek-konceptió) beszélhetünk.

Micznán Péter (doktorandusz, ELTE ÁJK) „*Gondolatok az igényérvényesítési jog átruházásáról és a csoportos igényérvényesítésről*”. A doktorandusz szerint az európai polgári eljárásjog egy új állomása lehet a határon átnyúló (esetleg csak fogyasztói) jogviták körében, a kollektív jogorvoslaton belül, a csoportos perlés lehetőségének uniós jogszabály általi megteremtése. Az előadás ennek apropóján az eljárásjogi közvetett csoportképvisellel kapcsolatos azon kérdésekre kereste a választ, hogy az anyagi jogi igényérvényesítési jog formai és tartalmi szempontból milyen részjogokra osztható fel, azok átruházhatóak-e, vagy új (rész)jog keletkezik törvényi, hatósági határozatbeli feljogosítás során. Ezt követően a csoportperrek egyes belföldi jogforrásairól ejtett szót, kiemelten

foglalkozott az uniós jogalkotási kötelezettségre tekintettel nemrég a PSZÁF törvényben és a versenytörvényben bevezetésre került közérdekű keresetindításra vonatkozó szabályokkal. A doktorandusz végül bemutatta az új kollektív jogorvoslatra vonatkozó uniós előkészítő anyagok releváns megállapításait, különösen az uniós szervek elvárásait az egyes tagállami és születendő uniós csoportper konstrukciókkal szemben. Konklúzióként javaslatot tett a közérdekű igényérvényesítésre vonatkozó, töredezett, hazai szabályozás módosítására, valamennyi belföldi közérdekű igényérvényesítési modell átfogó átdolgozására, amely munka során fokozott figyelmet kellene szentelni annak, hogy a csoportos igényérvényesítés speciális szükségleteinek mind az alternatív vitarendezési eljárások, mind a peres eljárás szabályai megfeleljenek.

Klára Annamária (doktoranda, ELTE ÁJK) „*Egyenlő uniós piaci pozíció egyenlőtlen tagállami jogvédelmi eszközök mellett?*” címmel a gyógyszer-engedélyezés eltérő tagállami védelmi szintjeivel, és a magyar szabályozás kérdőjeleivel ismertette meg a hallgatóságot. A jogvédelem hazai eszközei közül az adatkizárólagossági jog kategorizálásának nehézségéről, valamint az ebből eredő igényérvényesítés bizonytalanságairól szólt. Sorra vette a sérelem esetén – hipotetikusán – alkalmazható (közigazgatási, versenyjogi) valamint az európai uniós jog biztosította jogvédelmi eszközöket. Végül arra a központi kérdésre, hogy egy innovatív gyártó a jogsértések ellen a magyar jog alapján hogyan, milyen jogcímen indíthatna pert magyar bíróság előtt, nem talált kielégítő megoldást és választ, ez tehát a jövőben rendezésre vár.

Zárszóként **Burián László** professzor úr reményét fejezte ki a doktorandusz-konferencia jövőbeli folytatását illetően, ahol vissza lehetne térni az előadók által felvetett kérdésekhez, azok esetleges megválaszolásához. Összegzésül, e sorok írója is őszintén reméli, hogy gyökeret ver ez a fontos kezdeményezés, ahol a szerteágazó területekkel foglalkozó fiatal tudósok kutatásainak eredményeit megismerhetjük, és amely esemény lehetőséget biztosít nem csak a megmérettetésre, hanem az együttgondolkodásra, az „eszme-cserére” is.

SZABÓ SAROLTA
egyetemi adjunktus (PPKE JÁK)

Polgári Eljárásjog, I. Szekció

A megszorítások, a spórolás, a lehetőségek beszűkülésének idejét éljük. Ezért is bír kiemelkedő jelentőséggel a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar Doktori Iskolájának és Magánjogi Kutatócsoportjának kezdeményezése egy új fórum megeremtésére. Lehetőséget kaptunk mi, eljárásjogban és nemzetközi magánjogban kutató doktoranduszok és doktorjelöltek arra, hogy összegyűljünk és megosszuk véleményünket, felfogásunkat és tudásunkat egymással. Sőt, olyan neves szakemberek irányításával folytassunk diskurzust, mint amilyenek a vitavezetőink voltak: Burián

László és Kengyel Miklós professzor urak egyetemünkről és a Pécsi Tudományegyetemről valamint Varga István az Eötvös Loránd Tudományegyetemről. Schanda Balázs dékán úr köszöntőjében az egyetemeket érintő megszorító intézkedések ellenére inkább az összefogást és a nemes versengést hangsúlyozta, reményét kifejezve, hogy e találkozóznak folytatása lesz, és egy új hagyomány kezdetének lehettünk tanúi. A dékán úr után Harsági Viktória és Raffai Katalin, mint a konferencia főszervezői köszöntöttek bennünket.

Mindig megilletődöm a dísztermek kisugárzásától és átjár egyfajta áhítattal vegyes szorongó érzés. Ugyanígy érzek a tudományos élet nagyjainak jelenlétében. Így volt ez 2012. február 17-e péntekének álmos, havazós reggelén is. A Díszterem nem csak impozáns, de hideg is volt, ezért a Doktori Iskola előadójának melegebb termeibe húzódtunk vissza. Megilletődöttségem nem kevés izgalommal vegyült, amikor kiderült, hogy a Polgári Eljárásjog I. Szekciójában az ütemtervhez képest én fogok először előadást tartani. Vitavezetőnk Kengyel Miklós professzor úr lett, aki kis csapatunkat rutinosan terelte az előadás mezején. Szekciónk Sebastian Spinei személyének köszönhetően nemzetközivé nőtte ki magát. Ugyanez elmondható a választott témák tekintetében is, hiszen polgári eljárásjogunkon kívül az európai „bagatell” eljárásról és az Alien Tort Claims Act-nek a gyakorlat számára való felfedezéséről is hallottunk előadást. Első évfolyamosként nem tudom, hogy szokásos-e a hallgatóság jelenléte. Engem mindenesetre meglepett és egyben örömmel töltött el, hogy Vida István érdeklődését kifejezetten az egyik előadás címe keltette fel.

A hallgatóság soraiban elméleti és a gyakorlati szakemberek egyaránt helyet foglaltak: Köblös Adél a Szegedi Tudományegyetemről, Udvary Sándor a Károli Gáspár Református Egyetemről, Császár P. Emőke a Fővárosi Törvényszékről és Ébner Vilmos a Székesfehérvári Törvényszékről. Hét magyar jogi kar doktoranduszai vettek részt a konferencián. Csoportunkban a házigazda mellett három egyetem képviseltette magát: az ELTE, a Pécsi Tudományegyetem és a Szent István Tudományegyetem. Hogy a tudományos képzés mennyire nem csak az elméleté, valamint a gyakorlat és az elmélet mennyire feltételezik egymást, azt az a tény mutatja, hogy ügyvédjelölteken, egyetemi oktatókon kívül három bíró is tartott előadást.

A szekció-előadások polgári perrendtartásunkat az elsőtől az utolsó fejezetéig felölelték. Nem véletlenül biztosít jó kutatási területet az eljárásjog, hiszen az eredeti szerkezetét megőrizve olyan mértékű kiegészítéssel és részletszabály-változáson megy keresztül a perrendtartásunk, hogy az már a koherencia szétesésének lehetőségét is felveti.

Jómagam a perhatékonyág rövid történeti összefoglalója mellett a fogalom tartalmi változását mutattam be és azt a folyamatot, ahogyan kettéválni látszik a hatékonyság és az időszerűség. Vitavezetőnk pedig arra mutatott rá, hogy a XIX. század folyamán a perhatékonyág definícióját Franz Klein munkálta ki, mint a szociális per egy meghatározó elemét, s ezen közvetítéssel került be a szabályozás részletein keresztül a Plósz-féle perrendtartásba.

Virág Csaba (doktorandusz, SZTE ÁJK) ábrák segítségével mutatta be kutatási témáját. Az igazság-igazságosság vizsgálatára vonatkozó újszerű megközelítése élénk vitát váltott ki. Az előadó szerint a más társadalomtudomány területéről hozott látásmód alaposabb vizsgálódást eredményezhet, s reméljük a majdani dolgozat is választ ad olyan

kérdésekre, hogy a tanúk emlékezete mennyire megbízható, kiveszett-e az igazság a peres eljárásból, célravezető-e megkülönböztetni az anyagi és az eljárásjogi igazságot a perben. A kvalitatív és kvantitatív módszerekkel való véleménykutatás, vélemény a bíróságok munkájáról, az elégedettség–elégedetlenség értékelésének szempontjai még nagy kihívást fognak jelenteni.

Varga Imre (doktorandusz, SZTE ÁJK) az ügyvédi tevékenység pertartamra kiható költségeit vizsgálta. A nem prosperáló gazdasági környezetben magunk is tapasztaljuk, hogy a biztos bevételt nem a per végén megítélendő, a per tárgyahoz igazodó összegű perköltség jelenti, hanem az ügyfél által a tárgyalásról–tárgyalásra fizetett honorárium. A százalékos mérték valóban nem fejezi ki a per tartama alatt kifejtett képviselési munkát és beadványszerkesztéseket, de a néhány, vagy nagyon sok tárgyaláson való megjelenés kiadásait sem.

Légrádi István (doktorandusz, ELTE ÁJK) izgalmas témát választott: a gyógyszer-termékfelelősségi perek bizonyítási terhét. Kitekintett a nemzetközi és az európai államok gyakorlatára, bár ez a fajta ügýtípus Európában még csak most fog elterjedni. Előadásában rámutatott arra, hogy a gyógyszerhasználattal bekövetkező károsodás bizonyítása több lépcsős és több szintes folyamat. A bizonyítási kötelezettség a károsult oldalán olyan elemi feltételekkel kezdődik, mint a gyógyszer beszedése. A mellékhatások folyamatos monitoringja jelenleg nem megoldott, a minimális eljárást pedig maguk a gyógyszergyártók, gyógyszerkutatók végzik. A bizonyítást segíthetné egy véleményrendszer felállítása, melyre Németországban már mutatkozik megoldás.

Zaicsek Károly (doktorandusz, ELTE ÁJK) előadásában azt a kérdést vetette fel, hogy vajon a perújítás során figyelembe vehető-e az Európai Unió Bíróságának ítélete. Ezzel egyrészt azt a kérdést is vitára bocsátotta, hogy az uniós jog és a nemzeti jog kapcsolata milyen jövőbeli irányt vehet. Nem vitásan a tagállami bíróságok egyes konkrét ügyekben a Luxembourgi Bírósághoz fordulhatnak előzetes döntéshozatal céljából, s ez bizony egyre gyakoribb. Vajon az ilyen eljárásban hozott döntés egy másik, de hasonló tényállású ügyben szolgálhat-e perújítási okként? A kérdés megválaszolatlan maradt.

Horváth E. Írisz (doktoranda, PPKE JÁK) előadása abból indult ki, hogyha egy uniós tagállamban az adósunkkal szemben követelést kívánunk érvényesíteni, akkor hányfajta úton, azaz hányféle eljárásban tehetjük ezt meg. Úgy tűnik, hogy az ún. Európai Bagatell Eljárás egyenlőre hazánkban nem nyert teret. Még a nyelvi azonosság folytán könnyebben eljáró német–osztrák viszonylatban is meglehetősen kevés ilyen típusú eljárás volt. Az előadás végére az volt az érzésem, hogy a gyakorlat még nem fedezte fel magának ezt az egyszerűbb és végrehajtásában is hatékonyabbnak várható eljárást.

Mernyei Ákos (doktorandusz, ELTE ÁJK) jogtörténeti „csemegevel” kedveskedett. A függetlenné váló Amerikai Egyesült Államok kongresszusa vita nélkül és egy több jogszabályt egybefogó „csomagban” szavazta meg az Alien Tort Claims Act-et. Sokáig még gyakorlata sem volt, ám főnix madárként kelt új életre a jelenkorban. Az eredeti rendelkezés joghatóság önkéntes alapítása volt olyan ügyekre, melyek a kalózkodás

elleni és a diplomáciai védelemben részesülők háborgatásának megakadályozására való kötelezettségvállalás teljesítését szolgálták. Az előadó által ismertetett két eset különlegessége abban állt, hogy az első történet nem kötődött az USA-hoz, a peres felek egyike sem volt az USA állampolgára, illetőleg szervezete, mégis a kártérítési perre az Egyesült Államok bírósága megállapította joghatóságát. A másik esetben viszont a bíróság ezzel ellentétesen foglalt állást.

Sebastian Spinei angol nyelvű előadása Románia bírósági és jogi rendszerének változásait mutatta be. A francia példa átvétele, a kasszációs fellebbviteli fórum kialakítása mellett megismerhettük a szovjet típusú időszak hozta változásokat, és a jelenlegi elfogadott, de még hatályba nem lépett új szabályozást.

Végezetül, két előadónk a végrehajtási jog területéről hozott példákat. **Neizer Norbert** a végrehajtási törvény 2011–2012. évi változásaira hívta fel a figyelmet, **Lugosi József** pedig három jogeseten keresztül a végrehajtási törvény és a polgári eljárásjog kapcsolatának hiányosságait mutatta be. A kézbesítési vélelem megdöntésének sikere esetén a vélelemre alapított jogerő visszavonása jogtechnikailag elvégezhető, de a végrehajtási eljárás alapja elenyészik. Egy ilyen helyzetben a bíróság a folyamatban lévő végrehajtási eljárást nem hagyhatja tovább folyni, de az elméleti alapoknak nem a végrehajtási eljárás felfüggesztése felel meg. Igen szép jogi érveléssel, dogmatikai levezetéssel győzött meg az eljárás megszüntetésének szükségességéről.

Összegzésül csak azt kívánhatom, hogy legyen újabb és újabb alkalmunk összegyűlni és eszmét cserélni.

SZIGETI KRISZTINA
doktoranda (PPKE JÁK)

Polgári Eljárásjog, II. Szekció

A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kara szervezésében megrendezésre kerülő Polgári Eljárásjogi és Nemzetközi Magánjogi Kutatásokat Végző Doktoranduszok és Doktorjelöltek I. Országos Konferencia Polgári Eljárásjogi Szekció II. keretében a referátumok az alternatív vitarendezés témája köré fonódtak. „A vitarendezés, a követelések érvényesítésének különböző útjai a megváltozott társadalmi és gazdasági környezetben” címet viselő szekció résztvevői Varga István, egyetemi docens, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának dékán-helyettese vezetése mellett kezdték meg előadásaikat. A szekció első felében a résztvevő előadók a választottbírósági eljárások aktuális kérdéseit, a második részben a mediáció gyakorlati érvényesülésének problémáit dolgozták fel.

A szekció első témája „A választottbírósági eljárások joghatósági kérdései a Brüsszel I. rendelet kodifikációs felülvizsgálatának tükrében” címet viselte, melyet **Margitay-**

Mészáros Árpád (doktorandusz, SZTE) mutatott be. Az előadás a Brüsszel I. rendelet³ felülvizsgálatának fókuszában levő kérdések felé mind magánjogi mind közjogi aspektusból egyaránt közelített. A kodifikáció állomásainak részletes prezentálása után, a választottbírósági megállapodások joghatósági rendelkezések közé történő beilleszthetőségét taglalta. A referens a kodifikáció legfőbb akadályaként a nemzetközi és az uniós jogi normák közötti disszonanciát jelölte meg, ugyanakkor úgy vélte, az ellentétek áthidalásával, egy igen hosszú jogalkotási folyamat eredményeként a választottbírósági megállapodások a rendelet hatálya alá rendelhetők.

A szekció második előadását **Kása Imre** (doktorandusz, ELTE) „*A választottbírósági út kizárása az állami vagyon érintettsége terén?*” címmel tartotta. Az előadó egy részletes jelentést tárt a konferencia résztvevői elé a nemzeti vagyon védelméről szóló törvény elfogadása kapcsán kibontakozó jogtudományi vita egyes állomásairól. A nemzeti vagyon fogalmának elemzése nyomán sorakoztatta fel a választottbírósági út mellett és ellen szóló érveket. A referens érdekesnek vélte a nemzeti vagyon védelmére hivatkozással Magyarországon zajló folyamatokat, ugyanakkor leszögezte: „e folyamat világviszonylatban nem példa nélküli”. Hasonló szabályozás található több latin-amerikai államban, Lengyelországban a felszámolási eljárásban, valamint Törökországban is, azzal az eltéréssel, hogy ezen államokban az egyes nemzeti aktorok terén a választottbíráskodás nem kizárt út, hanem sokkal inkább a kormányzat jóváhagyásától függő lehetőség.

Timár Kinga (doktoranda, ELTE) „*A választottbírósági szerződésekre alkalmazandó jog*” című előadásában problémamegoldás helyett egy módszertani útmutatót nyújtott a konferencia résztvevői számára. Részletesen szemlélte, hogy milyen situációkban merülhet fel az alkalmazandó jog problematikája, valamint megpróbálta tisztázni, melyek azok a körülmények, amelyek megnehezítik a jogalkalmazó dolgát az alkalmazandó jog meghatározása során. A referens arra az álláspontra helyezkedett, hogy a választottbírósági szerződés kettős, részben anyagi jogi, részben eljárásjogi természetűe által felhívott jogok különbözősége az egységes joggyakorlat legfőbb gátja.

Negyedik előadóként **Harka Ödön** (doktorandusz, SZTE) adta elő „*Külföldi választottbírósági ítélet kikényszeríthetősége a magyarországi felszámolási eljárásokban*” című referátumát. Az előadás a gyakorlat oldaláról közelítve próbálta meg feltárni a singuláris és az univerzális végrehajtás előnyeit illetve hátrányait egy választottbírósági ítélettel elismert igény vonatkozásában. A választottbírósági ítéletek felszámolási eljárásban való érvényre juttatását két célszerűségi okra vezette vissza: egyrészt a költség-hatékonysági tényezőkre, másrészt a bírói kontroll lehetőségére.

A négy előadás után elhangzott vita központi gondolata azon kérdés körül forgott, hogy vajon egy választottbírósági eljárás kapcsán valóban felmerül, illetve felmerülhet-e a joghatóság szabályozásának igénye. A kérdés az, hogy amennyiben a felek választottbírósági eljárást kötnek ki, akkor vajon a joghatósági rendszerből is menekülni kívánnak-e.

³ A Tanács 44/2001/EK rendelete (2000. december 22.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról.

A szekció délutáni ülését **Bernáth Zsófia** (doktoranda, ELTE ÁJK) kezdte meg. Előadása „*A választottbírák kizárása és a választottbíráskodás illeszkedése a jogrendszerhez*” címet viselte. A választottbírói eljárás, napjaink egyik piacgazdasági igényét követő vitarendezési formával összefüggő, a bírák kizárását érintő negatív tendenciát tette vizsgálódásának tárgyává. A referens a pártatlanság és a függetlenség fogalmának hiányos definiálásával magyarázta azt a sajnálatosan kialakult magyar gyakorlatot, melyben a felek a kizárási eljárást egyre inkább egyéni érdekeik érvényre juttatásának eszközéül használják fel. Az angol és az amerikai szabályozást állította példaként a hallgatóság elé, mely nem kíván meg a bírák részéről teljes semlegességet és függetlenséget, ugyanakkor meghatároz egy olyan vezérelvet, mely alapján vizsgálni lehet az elfogultság mértékét.

„*A mediáció gyakorlata Magyarországon*” című referátumot **Deilinger Viktória** (doktoranda, SZTE) tartotta. A magyar jogrendszertől idegen bírósági mediáció ellenére a bírót mint közvetítőt helyezte előadásának középpontjába. Kitért a Pp. által szabályozott egyezségi kísérletre történő idézés és a bírót megillető általános egyeztetési jog által biztosított lehetőségekre is. Az előadó többször hangsúlyozta, hogy a mediáció, mint az alternatív vitarendezés eszköze, nagy jelentőséggel bír a hazai konfliktuskezelő kultúra kialakítása, illetve megszilárdítása terén társadalmi és gazdasági szempontból egyaránt.

A szekció hetedik előadója **Orosz Nóra Natália** volt, aki „*A mediáció gyakorlata Németországban*” című előadásában a mediáció német gyökereinek részletgazdag feltárása után a hatályos eljárásjogi szabályokat ismertette. A ZPO [Zivilprozessordnung] rendelkezései nyomán igyekezett megvilágítani a német egyeztetési eljárás igen összetett rendszerét, a kötelező egyeztetési eljárást, a perbeli egyezség klasszikus eseteit, valamint a bíróságon kívüli vitarendezést. Párhuzamot vont a magyar és a német szabályozás között a mediátorokkal szemben támasztott személyi követelményeket illetően.

Dávid Ágnes (doktoranda, Andrásy Egyetem) „*Alternatív vitarendezés a pénzügyi szektorban*” című előadásával folytatta a szekció ülését. A referens többször hangsúlyozta: a pénzügyi szektor jogi szabályozásának döntő többségét közjogi normák alkotják, azonban a megváltozott gazdasági és társadalmi viszonyok következtében nélkülözhetetlen a fogyasztó védelme érdekében magánjogi jogérvényesítési lehetőségek biztosítása, illetve fórumok létrehozása.

A konferencia utolsó előadását **Suri Noémi** (doktoranda, PPKE JÁK) tartotta „*A mediációs irányelv érvényesülése Európában*” címmel. A referens széles körű jogösszehasonlításra törekedett: a mediációs irányelv⁴ átültetését vizsgálta a portugál, a belga, a görög, a francia és az olasz, valamint a holland nemzeti szabályozás fényében. Megpróbálta feltárni az irányelv és az egyes belső jogi rendelkezések között megbúvó ellentétek valódi okait. Mindezek mellett részletesen foglalkozott a mediációs egyezségek

⁴ Az Európai Parlament és a Tanács 2008/52/EK irányelve (2008. május 21.) a polgári és kereskedelmi ügyekben végzett közvetítés egyes szempontjairól.

kikényszeríthetőségének problémájával, azaz, az állami kényszer igénybevételének a felek autonómiájának uralma alá rendelésével.

A szekció délutáni ülése a résztvevők felszólalásával zajló vitával zárult. A konferencia több előadója a mediáció intézményének létjogosultságát, szükségességét kérdőjelezte meg a polgári, és főként a kereskedelmi jogviszonyok terén. Ugyanakkor egyetértettek abban, hogy a családjogi konfliktusok feloldására a közvetítés a bírósági eljárásnál megfelelőbb, hatékonyabb eszköz lehet.

Összegzésként elmondható, a Kar szervezésében megrendezésre került Polgári Eljárásjogi és Nemzetközi Magánjogi Kutatásokat Végző Doktoranduszok és Doktorjelöltek I. Országos Konferenciája sikeresen zajlott le. A fentebb részletesen ismertetett szekcióban kilenc referens tartotta meg színvonalas, s remélhetőleg jövőre is hasonló lelkesedéssel számolnak be tudományos kutatásaik újabb eredményeiről.

SURI NOÉMI
doktoranda (PPKE JÁK)

– ÜNNEPÉLYES KÖNYVBEMUTATÓ –

LÓRÁNT CSINK – BALÁZS SCHANDA – ANDRÁS ZS. VARGA (eds.):
The basic law of Hungary – A first commentary

UK/Dublin, Clarus Press et alii, 2012

2012. február 17-én a Magyar Tudományos Akadémia biztosított impozáns környezetet az ez év első napján hatályba lépett alaptörvény angol nyelvű kommentárjának ünnepélyes bemutatásához. A rendezvényt számos diplomata, vezető politikus, alkotmánybíró és egyetemi oktató tisztelte meg jelenlétével.

Rétvári Bence (államtitkár, karunk egykori hallgatója) a bemutatott könyvvel összefüggésben kiemelte, hogy annak tárgyát, az Alaptörvényt ugyan a politika írta, ám annak későbbi sorsa a jogászokon (jogtudósokon, alkotmánybírókon, köztisztviselőkön) múlik. Az Alaptörvény megszületését övező vitákra visszautalva állította, hogy maga is tudatában van a politikai értékválasztások vitatható jellegének. Ami azonban nem vitatható, tette hozzá Rétvári Bence, az az, hogy a rendszerváltást követő összes kormányzat napirenden tartotta az alkotmányozás kérdését. A jelenlegi kormányzat – az alkotmányozásra kapott felhatalmazás alapján – mindössze érvényre juttatta ezt a politikai akaratot, meghozva egyúttal a szükséges értékválasztásokat. Mint ismert, az Alaptörvénnyel összefüggésben azonban számtalan félreértés adódott. Ezek közül maga is idézett néhányat. Annak ellenére, hogy az nyilvánvalóan a jogtudomány alkotása, egy idegen nyelvű kommentár azzal a haszonnal kecsegtethet a politika számára, hogy a külföld (így első sorban az Európai Unió) ennek segítségével árnyaltabb képet alkothat a Magyarországon végbemenő jogalkotási és alkotmányozási folyamatokról.

Máthé Gábor (a Magyar Jogászegylet korábbi elnöke, Corvinus Egyetem) jogtörténészként az európai jogfejlődés ívébe illesztette be az Alaptörvényt. Armin von Bogdandy (Max Planck Intézet, Heidelberg) nyomán úgy látja, hogy Európában kialakult egy olyan jogi tér [Justizraum], amely történetileg a *ius communé*ből, mint joggyakorlatból és jogtudományból eredt. A magyar jog minden kétséget kizáróan ebbe a térbe tartozik. Ez a tér sajátos a tekintetben, hogy a nemzeti szuverenitás eszménye az azt korlátozó tényezők ellenére mind a mai napig fennmaradt. Egy nemzet alkotmányának megszületése ilyen értelemben válhat egyszerre és elvitathatatlanul európai és nemzeti teljesítménnyé.

Varga Zs. András a kötet vezető szerkesztőjeként (tanszékvezető egyetemi docens, PPKE JÁK, a Legfőbb Ügyész helyettese) kiemelte, hogy a fejezetről-fejezetre haladó szerzők ugyan a hatályos szövegre koncentráltak, de sokak számára ismertek voltak az Alaptörvény-tervezetek is. Így igaz, hogy ugyan a politikai vitában nem vettek részt, mégis bizonyos szövegváltozatok az alkotmányozási folyamat titkaiba belelátó szerzők szívéhez inkább közelebb álltak, míg mások – esetenként maga a megszövegezett változat – már kevésbé. Ez az elfogulatlan hozzáállás tette lehetővé, hogy éppen akkora távolságot tartsanak a jogi korpusztól, mint amennyit a jogtudomány igényel. A kommentárírás módszertanával összefüggésben elmondta, hogy a közös munka során kettős összehasonlítást végeztek. Egyfelől a korábbi alkotmánnyal és az ahhoz kötődő értelmezési hagyománnyal vetették össze az Alaptörvény szövegét, másfelől pedig az európai sztenderdekkel. Ezekből az alkotmányos *ius commune*-t alkotó sztenderdekből áttemeltek vitathatatlan és vitatható megoldásokat is. Összességében azonban a leglényegesebb az az elv – szögezte le mintegy lezárásként Varga Zs. András –, hogy nem egy nemzetnek kell hozzáigazodnia az alkotmányhoz, hanem az alkotmánynak a nemzethez.

Patyi András (rektor, Nemzeti Közszolgálati Egyetem) úgy vélte, szükséges volt, hogy a számtalanszor módosított 1949-es „sztálininak” nevezett alkotmány (az előadó szemléletes hasonlatával élve: ez volt a magyar jogrendszer „70-es trolibusza”) helyébe végre egy új alapnorma lépjen. A kommentárírásra utalva Joseph Story-t idézte fel, aki közel fél évszázaddal az Amerikai Egyesült Államok alkotmányának megszületése után már önálló műben közölte azokat a jogtudományi nézeteket és precedenseket, amelyek rávilágítottak az alkotmányozó atyák szándékára. Ez a jelen kommentár feladata is, hiszen a szövegmagyarázat segíti az olvasót abban, hogy megértse az alkotmányozó hatalom szándékát. Egy alaptörvény értéke azonban annak a függvénye, hogy azt a közigazgatás mennyiben érvényesíti – elevenítette fel a kommentár méltatója Concha Győző gondolatát. Ugyancsak tanulságos, ha az Alaptörvény történeti alkotmányra való utalásával összefüggésben nem feledkezünk meg arról a bölcsességről, amit Coke főbírótól örököltünk: az ősi szerzőket azért érdemes tanulmányozni, mivel belőlük sarjadnak ki az újak.

A rendezvény házigazdája Kis Norbert (Nemzeti Közigazgatási Intézet korábbi vezetője) volt, aki a könyvbemutató záróakkordjaként az Alaptörvényt a jelenleg is hatályos De Gaulle-féle francia alkotmányhoz hasonlította: ennek megszületését is heves viták kísérték ugyan, de az értelmezés és az alkalmazás révén a korábban polémiákat kavarázó szöveg elfogadottá vált és az évtizedek folyamán letisztult. Megjegyezte továbbá, hogy a korszaknak megfelelően a kommentár e-book formátumban is elérhető a Nemzeti Közigazgatási Intézet honlapján.

– PÁLYÁZATI FELHÍVÁS –

A hágai Nemzetközi Bíróság 1993–2003 közötti tagja, a 2010-ben elhunyt akadémikus emlékére az özvegye által létrehozott „Herczegh Géza Nemzetközi Jogi Emlékérem Alapítvány” (a továbbiakban: Alapítvány) pályázatot ír ki a 2012-es évre az alábbi feltételekkel.

1. Az Alapítvány által létrehozott „Herczegh Géza Nemzetközi Jogi Emlékérem és Ösztöndíj” annak a fiatal magyar kutatónak adható, aki a pályázati kiírást megelőző évben, azaz 2011-ben,
 - (a) sikerrel megvédett PhD disszertációval, vagy
 - (b) posztgraduális tanulmányai lezárásaként készített és elfogadott szakdolgozattal,
 - (c) kiadott szak- vagy tankönyvvel, vagy
 - (d) elkészített, monográfiai terjedelmű kézirattal tett bizonyosságot a nemzetközi közjog tudományának elmélyült ismeretéről, különös tekintettel
 - (i) a nemzetközi bíraskodás,
 - (ii) a humanitárius nemzetközi jog,
 - (iii) a nemzetközi kisebbségvédelem,
 - (iv) az emberi jogok nemzetközi jogi védelme,
 - (v) a magyar diplomáciatörténet,
 - (vi) az alkotmánybíraskodás és a nemzetközi jog kapcsolatának vagy
 - (vii) az európajog és a nemzetközi jog kapcsolatának tárgykörére.
2. Pályázni lehet (a) – magyarországi állandó lakóhellyel rendelkező személy esetében magyar, angol, francia vagy német nyelvű, az (1) pontban megjelölt munkákkal, határon túli magyar pályázó esetében magyar nyelvű munkával, amennyiben az az (1) pontban foglaltaknak megfelelő.
3. A pályamunkát 3 példányban kell benyújtani, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karának Nemzetközi Közjogi Tanszékére (1088 Budapest, Szentkirályi utca 28.) címezve, 2012. június 1-jéig.
4. A pályázatoknak tartalmazniuk kell a pályaművet, a szerző önéletrajzát, publikációs jegyzékét, valamint a nyilatkozatot arról, hogy egyéb díjban a pályamű korábban nem részesült.
5. A pályázó a pályázat benyújtásának évében nem lehet 36 évesnél idősebb.
6. A pályázó a pályázat benyújtásával egyszersmind elfogadja, hogy annak elfogadásáról, több pályázat esetén azok sorrendjéről a 8. pontban foglaltak szerint szülessezen döntés, amellyel szemben felülvizsgálati joggal nem élhet.
7. Nem pályázhat az, aki a magyar jog szerint a Kuratórium tagjaival illetve a pályázatok értékelő szakmai testület tagjaival rokon kapcsolatban áll, vagy aki miatt a szakmai testület bármely tagjával szemben összeférhetetlenség állna fenn. Nem tekinthető összeférhetetlennek az, ha a pályázónak a szakmai testület bármelyik tagja munkatársa, témavezetője, PhD-eljárásának részvevője, könyvének lektora volt.

8. A benyújtott pályamunkákat az Alapítvány által felkért három fős szakmai testület értékeli és eredményét megerősítésre az Alapítvány Kuratóriuma elé terjeszti. A Kuratórium elnöke: Dr. Martonyi János, titkára: Ács Margit. Tagjai: Dr. Tersztyánszky dr. Vasadi Éva, Dr. Lakatosné dr. Németh Ágnes, Dr. Schillinger Erzsébet, Dr. Buza János. A szakmai testület tagjai munkájukat pártatlanul és legjobb szakmai tudásuk szerint végzik. Döntésüket az egyhangúságra törekedve, többségi alapon hozzák, és röviden indokolják.
9. Évente egy „Herczegh Géza Nemzetközi Jogi Emlékérem” adható, amellyel 100 000 Ft ösztöndíj jár. A szakmai bizottság javaslatára a Kuratóriumnak joga van „Herczegh Géza Nemzetközi Jogi Emlékérem” mellett „Herczegh Géza Nemzetközi Jogi Emlékklevél” odaítéléséről dönteni, különösen abban az esetben, ha több pályázat benyújtása történt. Az Emlékklevélhez ösztöndíj nem kapcsolódik. Az eredményhirdetésre és az ösztöndíj átadására 2012. október havában kerül sor.
10. A „Herczegh Géza Nemzetközi Jogi Emlékérem” illetve a „Herczegh Géza Nemzetközi Jogi Emlékklevél” kitüntetettjeiről nyilvántartást vezetnek, arról tájékoztatást adnak, illetve azt a PPKE honlapján is elérhetővé teszik.

2012. április 30.